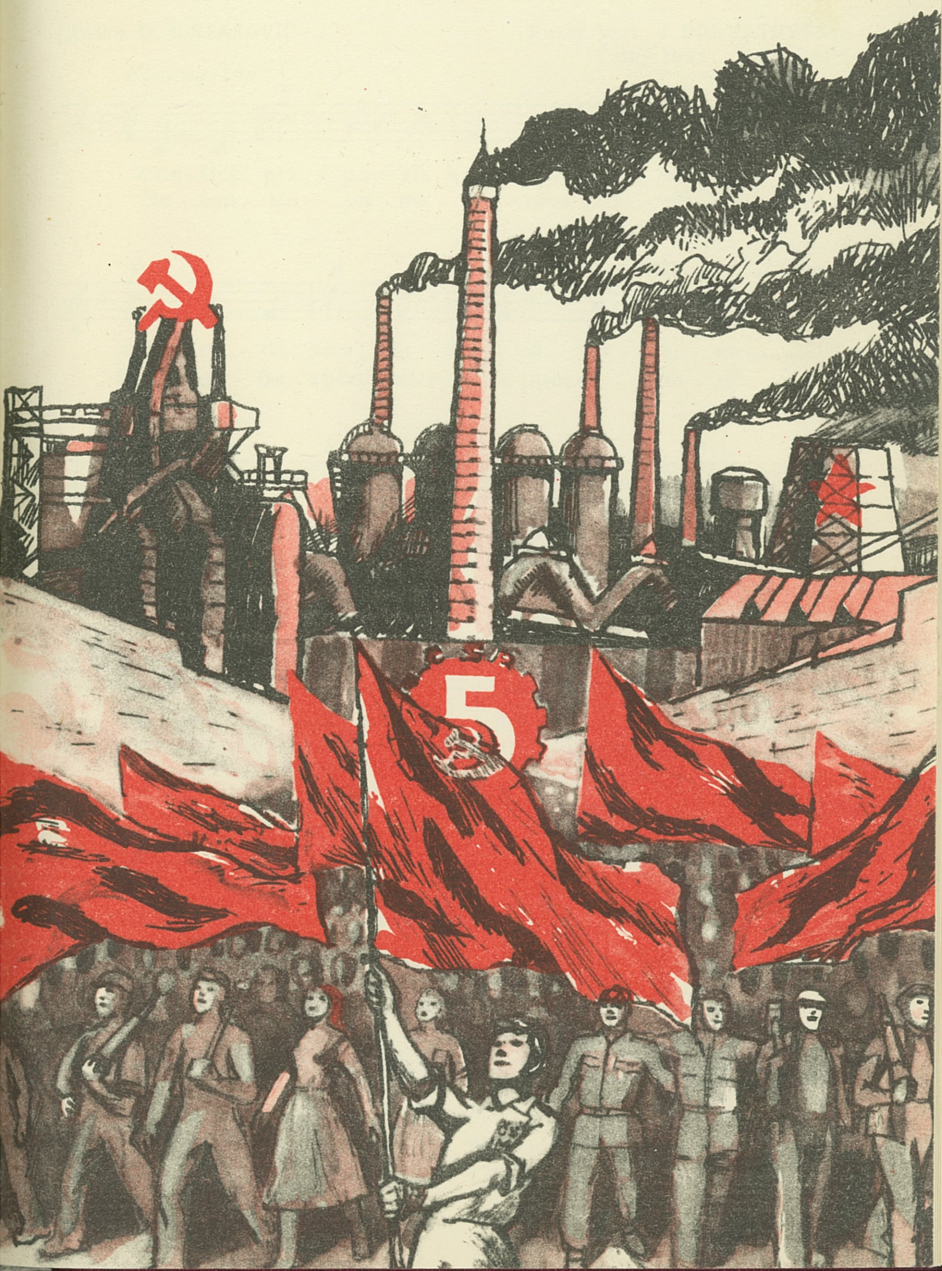

SVOBODA A BOJ

PRÁCE A MÍR

... A když jsme stanuli, znavení, ospalí,
když tank odpočíval, letadlo i my,
písničky májové, jarní jsme zpívali,
v nich byla svoboda, radost a sny.

Stanislav Wygodzki: Píseň vítězství

... A tak zpíváme, když se vtírá stesk, zpíváme, když je veselý den, zpěvem
provázíme kamaráda, který odchází a s nímž se snad už neshledáme, zpěvem
vítáme dobré zprávy z bojiště na východě, zpíváme pro útěchu a zpíváme
z radosti, tak, jak lidé zpívají odedávna a budou zpívat, dokud budou lidmi.
Není života bez zpěvu, jako není života bez slunce.

Julius Fučík: Reportáž psaná na oprátce

... Hudebníci tančili a zpívali dlouho, až do třetí v noci. Gorkij znal mnoho
neapolských písní a měl vždy hroznou radost, když slyšel známou. Tiše,
aby nevyrušil zpěváky, nenápadně přistoupil ke mně, něžně se na mne dívaje.
— A co vy, umíte hodně písní? zeptal se mne náhle.

— Vůbec nezpívám a písní znám málo.

Gorkij až odskočil.

— To vy z přesvědčení nebo náhodou?

— Spíš náhodou. V našem rodě se nezpívalo, přátelé také málo zpívali.

Přerušil mne:

— To je náhodou. Spisovatel nemůže nezpívat a neznat písně. Psát — to je
nejen přemýšlet, nýbrž také zpívat.

Vsevolod Ivanov: Setkání s Gorkým

... Naším cílem je tvořit revoluční hudbu, která by byla opravdu revoluční
ve své podstatě a která by obstála před všemi uměleckými nároky.

Vit Nejedlý

... „Co jste učinili k posílení míru?
Kde jsou vaše písně, kantáty a symfonie,
věnované boji za mír?“

Z dopisu sovětských umělců hudebníkům Západu,
červenec 1950

V lidově demokratické armádě stala se píseň účinným nástrojem bojové a politické výchovy a spolu s literaturou a všemi ostatními prostředky ideové a politické propagace vede naše vojáky k socialistické kultuře.

Člověk zpívá, co žije na zemi. O čem a jak zpíval, to je napsáno v dějinách hudby. Kdo má chuť, ať se o tom široce poučí. Nás zajímají ty písně, které bojují: písně, které rostly z hněvu a vzpoury utlačovaných, písně, které splývaly s povelům k útoku a neměně i ty, které se rozjásaly po dosaženém vítězství. A stejně i ty, které zvučí jako dynamy, bagry a traktory. Takové písně potřebuje člověk dneška, písně, které pomáhají „bojovat, stavět a žít“.

A taková je sovětská píseň.

Když na Vsesvazovém sjezdu stachanovců v Kremlu v listopadu 1935 ukončilo dvoutisícové plenum své zasedání radostným „Pochodem veselých dětí“, zpívala jejich ústy celá sovětská země, tehdy už vyléčená z ran intervenční a občanské války, nová a silná, zvedající se na prahu druhé pětiletky k obrovskému rozmachu výstavby, úspěchů a síly.

Dva roky potom zpívala celá Moskva a brzo celý Sovětský svaz druhou Dunajevského písničku „Píseň o vlasti“. I ona byla odrazem štěstí a radosti, které si ve své zemi vybudoval svobodný sovětský člověk, a které si nedal vzít.

Velká vlastenecká válka byla pro sovětského člověka velkou zkouškou. Všichni šli do boje: lidé i písně. Národ prožíval osudové chvíle života a potřeboval umění pravdivé a silné. Písnička musila mít sílu zbraně. Skladatelé a hudebníci odcházeli za vojáky na frontu, aby na pochodech, v bitvách, ústupech a vítězném postupu prožívali celou hloubku toho, co prožívali krasnoarmějci. Píseň se stala nábojnicí síly, odvahy, učila družnosti a kázni, píseň byla spojkou mezi domovem a frontou, byla frontovým deníkem událostí. Každá fronta

měla svůj orchestr a soubor. Zpívalo se skoro ve válečném ohni. Zpívalo se ve sklepích bojujícího Stalingradu, na palubě baltického loďstva, zpívali parašutisté na Krymu i partyzáni na Ukrajině. Píseň udržovala teplo domova v spoušti ničení. Ne náhodou stala se *Katůša* — laskavé dívčí jméno oblíbené hrdinky Isakovského vojenských písní — názvem hrozných zbraní sovětské armády.

Píseň spojovala frontu s hlubokým zápolím. Alexander Fadějev vypráví v „*Mladé gardě*“, jak komsomolci z Krasnodonu poslouchají tajně v rozhlasu Isakovského písničku „*Kto ego znajet*“ a jak je tato rodná píseň naplňuje radostí a dodává jim sílu k boji s nenáviděným nepřitelem.

Avšak s posledním výstřelem na frontě neztrácí sovětská píseň svou bojovou sílu. Zpívá o radosti nad koncem války a kdo viděl film „*Pád Berlína*“, vzpomene si v této souvislosti na jednu ze závěrečných scén filmu, kde ssutiny Reichstagu se mění v tisícíhlavé jeviště radosti a zpěvu.

Ale zločin pokračuje. Fašismus ožil v imperialistické Americe, v Západním Německu a zuří na Koreji. Sovětská píseň bojuje dál. Bojuje za mír. Není to opět náhoda, že obě mírové hymny mládeže celého světa jsou písně sovětských skladatelů. Pražský Festival v roce 1946 si zvolil Novikovovu píseň za hymnu demokratické mládeže, účastníci Festivalu mládeže v Budapešti přijali v roce 1948 Muradeliho píseň jako oficiální hymnu Mezinárodního svazu studentstva. Sovětská píseň a vůbec sovětská hudba se stala důležitým organizujícím činitelem v boji za mír, v boji o demokracii a sjednocení všech pokrokových sil všech zemí. Stala se jedním z oněch duchovních článků, které nás spojují v pevném nerozlučném přátelství a bratrství s pracujícími lidově demokratických zemí a veškerým pokrokovým lidstvem. Sovětské písně znějí ve všech jazycích, na všech koncích světa, zpívají je národy všech ras.

Tyto dvě hlavní okolnosti — účinná bojovnost písně přímo na frontách občanské i Velké vlastenecké války a na druhé straně její neporazitelný optimismus a radostné sebevědomí, s nímž oslavuje práci a sjednocuje národy v boji za mír, tyto okolnosti byly organizačním plánem při uspořádání armádního zpěvníku. Porazit nepřitele a zajistit mír — to je smysl práce a života všech pokrokových lidí. A to je taky úkol každé lidové armády.

Bylo radostné vybírat a sřádat materiál. Ve zpěvníku najdete i naše písně a v skrovném výběru písničky všech lidových demokracií. Ty všechny jsou odrazem nových dějin, které nastoupilo lidově demokratické Československo, Bulharsko, Polsko, Albánie, Maďarsko, Rumunsko, Demokratická republika německá a lidově demokratická Čína.

Do sborníku jsem nezařadil národní písně všech jmenovaných zemí. Udělám to ve zvláštním svazku.

A teď už nezbyvá než se dát do zpěvu. Při těchto písničkách zapomeneme na únavu po třicetakilometrovém pochodu, jimi budeme začínat své kulturní besedy a hodiny politické výchovy, zazní na cvičišti, na pochodu i v učebnách, v kulturních světnicích, při oddechu, za výcviku a na podiích Soutěže tvořivosti. Půjdou za vojáky do výcvikových táborů a do každé stanice pohraniční stráže.

A ať učí nenávisti i lásce. Nenávisti k těm, kteří kazi svět a nechtějí slyšet píseň míru. Lásce k těm, kteří ho svýma rukama stavějí a chrání.

V Praze v prosinci 1950

MILAN HORÁK

Soubor písní a tanců Rudé armády cestoval po zemi, pořádal koncerty v letních táborech a poskytoval tak pomoc rudoarmějské tvořivosti. Vojáci a velitelé znali už náš nevelký skromný kolektiv, který se tehdy skládal z 25 až 30 členů.

A potom, bylo to roku 1933, vystupoval náš soubor na slavnostní večeři v Ústředním domě Rudé armády. V sále byli přítomni vedoucí strany a vlády.

„Chce si s vámi pohovořit soudruh Stalin,“ řekli mi po závěrečném čísle našeho programu.

Josef Vissarionovič srdečně poděkoval souboru za vystoupení a zavedl řeč na to nejhlavnější, na nejživotnější otázky našeho souboru.

„Musíte doplnit svůj repertoár lidovými písněmi,“ řekl.

Řekl jsem otevřeně soudruhu Stalinovi o našich pochybnostech. Představovali jsme si, že když je náš soubor vojenský, musí zpívat vojenské písně. To sice omezuje naši práci, ale rozšířit její kruh jsme se báli.

„Nebojte se,“ řekl naléhavě soudruh Stalin. „Využijte co možná nejvíc lidové písně. Zahrňte do svého repertoáru i nejlepší klasická díla. Máte k tomu všechny možnosti.“

Toho večera jsme opouštěli budovu Ústředního domu Rudé armády radostní a okřídlení. Souboru písní a tanců Rudé armády se otevřela nová cesta.

. . . V posledních letech jsme měli možnost nejednou vystupovat na recepcích v Kremlu a na slavnostních představeních ve Velkém divadle. Jednou jsme zpívali v Kremlu „Volžskou burlackou“.

*V zeleném rozkvětu máje
na břehu řeky Volhy
vlekou plachetnici z kraje
mládeni i starci mdlí.*

*A dokud do hrudi budou
řezat lana lodice,
matka Volha pěnou rudou
nepřestane bouřit se.*

*Ne, ne lodice s plachtami,
než s řetězy na nohou
život svůj si vlekou sami
a uvléct jej nemohou.*

Po představení si mě zavolał Josef Vissarionovič.

„Skvělá píseň,“ řekl, „ale cosi v ní chybí.“

Zvedl hlavu a usmál se.

„Vy jste skladatel. Přemýšlejte!“

Když jsem se vrátil po koncertě domů, sedl jsem si ke klavíru a několikrát jsem si zahrál píseň, zamyslel se nad textem a zkoumal jsem způsob provedení. Ano! Soudruh Stalin měl úplně pravdu. Chyba je v obsahové gradaci textu. Druhou sloku je třeba přeložit na konec. Jak to, že jsme si toho nevšimli sami? Vždyt to dává písni hned nový, vysoký rozlet a umožňuje vést ji stálým stupňováním k finale!

Opravili jsme text i přednes a „Volžská burlácká“ zazněla s takovou silou, jakou jsme v ní ani nečekali.

Na jistém koncertě uslyšel soudruh Stalin náš přednes oblíbené písně „Vypřahejte, chlupci, koně“. Zpívali jsme ji v pochodovém tempu.

„Mám dojem, že by ji bylo třeba zpívat pomaleji,“ řekl Josef Vissarionovič.

A zřejmě zpozoroval v očích spolubesedníka otázku a dodal prostě: „Vždyt je to stepní, široká píseň.“

V repertoáru souboru je mnoho čísel, která jsou v naší paměti navždy spojena s kritikou a názory soudruha Stalina. K XVIII. sjezdu strany jsme připravili „Píseň o zemi“ podle slov Lebeděva-Kumače. Soubor ji přednesl na koncertě v Kremlu.

„Až skončíte program, zazpívejte tuto píseň ještě jednou,“ poprosil soudruh Stalin. „Ale zkuste zpívat slavnostněji, jako hymnu.“

A Píseň o zemi, opakovaná už nikoliv v původním pochodovém tempu, byla objevem pro samého jejího skladatele.

ABECEDNÍ SEZNAM PÍSNÍ

Avanti o popolo	40	Letecká	122
Borodino	36	Lidová armáda	199
Brigádnický pochod (bulharská)	143		
Brigádnický pochod (maďarská)	191	Mladá píseň	198
		My	181
Cesty	96	My jsme vojáci naší republiky	66
		My s Leninem a Stalinem	25
Československá státní hymna	13		
		Na barikády	35
Dělostřelecká	110	Na nebi západ zlát'	106
Dnes prapor náš	197	Náš cíel	179
Do práce již	195	Na pochod	203
Dubinuška	42	Na pochod, mládeži	192
Dva sokoli	137	Nová pieseň znie	201
		No passaran	128
Ej, zelenými pláňmi	173	Nový život	186
		Oj, ty stepi široká	175
Granát	68	Oj, vy závoje mlh	84
		O „katuši“	78
Haviřská	177		
Hej rup!	185	Partyzánská (sovětská)	45
Hej, ty puško	72	Partyzánská (slovenská)	95
Hej, Stalinovci	143	Pevně, soudruzi, dál v budování	147
Hej, ty pole širé	86	Píseň albánské armády	157
Hlavu výš	172	Píseň brigády	183
Hymna Elás	33	Píseň frontového šoféra	70
Hymna Sovětského svazu	14	Píseň jednoty	165
		Píseň míru	133
Internacionála	16	Píseň mladých kozáků	64
		Píseň o bratrství	120
Jaro na frontě	114	Píseň o Leninovi	24
Jde dál po Uralo Čapajeva voj	67	Píseň o Pátém pluku	31
Jsou-li krásné mladé květy v máji	169	Píseň o rozhodném kroku	209
		Píseň o Stalinovi	135
Kalinka	161	Píseň o tačance	54
Kantáta o Stalinovi	22	Píseň o Ščorsovi	52
Komsomojská	60	Píseň o vlasti	100
Ktož jsú boží bojovníci	21	Píseň o Vorošilovi	50
Kupředu, kupředu	126	Píseň pátročnice	207
Kupředu, zpátky ni krok	139	Píseň práce	

Píseň pracujících	212	Sportovní pochod	163
Píseň sjednocených stran	205	Stavíme svět	141
Píseň smělých	90	Svatá válka	58
Píseň svobody (Smetana)	30		
Píseň svobody (albánská)	86	Tam, kde orel rozpjal křídla	104
Píseň úderníků	190	Tankista Vasja	74
Píseň z fronty o Stalinovi	92	Tužní ptáci	76
Podme, chlapi a děvčata	167	Tři tankisti	56
Pod prapory	119		
Pochod brigády	204	Údernická	169
Pochod demokratické mládeže	17	U studánky	116
Pochod jednotné dělnické fronty	32	Usměvavá zem	151
Pochod Klementa Gottwolda	26	Už vyšlo slnko	196
Pochod Komsomolu Rudého pra- poru	62	Varjag	38
Pochod lidové gardy	99	Varšavjanka	108
Pochod první úderné brigády	46	V boj za rodnou zem	88
Pochod rudých námořníků	41	Veselá harmonika	159
Pochod veselých dětí	145	Vlajka mládí	211
Políčko, pole	155	Voják-úderník	215
Přísaha	94	Vpřed směle, soudruzi, spějme	28
		V širou dál (Píseň o vlasti)	149
Radost z práce	171	Vzpomínka z fronty	73
Republiko!	193		
Rodná země	187	Zahrádky, sádky	112
Rudá armáda	44	Za hvězdou jitřní	213
Rudý partizán	82	Zdravíme vítězství	102
Rudý prapor	29	Zpátky ni krok	214
Rudý traktorista	189	Zpíváme si o překrásné zemi	179
Septemvrijci	34	Předmluva	7
Setkání Buďonného s kozáky	48		
Sibiřan	124	Stalin nás učí rozumět písni	221
Směr Praha	80	Vysvětlivky k cizí výslovnosti	223
Soudruzi, my jdeme s vámi	98	Tabulka hmatů na kytaru	218
Soudruzi, vzhůru	154		

Milan Horák

ARMÁDA ZPÍVÁ

Sborník 1—4hlasých vojenských a budovatelských písní českých, slovenských, sovětských, albánských, bulharských, čínských, maďarských, německých, polských a rumunských. Knihovna edice „STM v armádě“, sv. 2. Šéfredaktor Jan Nesvorný. Redaktor knihnice Milan Horák, obálku navrhl Jiří Mikula, výtvarný redaktor Otakar Karlas, technický redaktor František Pastýřík, korektor Elena Dušková. 30110/445-57192/50/III-207. Sazba 21. 7. 1950. Tisk 5. 1. 1951. První vydání. Náklad 30.750 výtisků. (1—30.750). Dílo obsahuje 14 $\frac{1}{4}$ plánovaných archů. Papír 221 - (84 × 108, 80 g). Vytiskla Svoboda 2, Praha. Tištěno ofsetem, přílohy ofsetem. Všeobecná daň 1%. Cena šité brožury 30 Kčs.